

Okullarda Alınan Korona Virüs Önlemlerine ve “Okulum Temiz” Belgesine Yönelik Öğrenci Velilerinin Tutumu*

The Attitude of Students’ Parents Towards Corona Virus Measures Taken in Schools and the “My School is Clean” Certificate

Mustafa İNCE¹, Mevlüt BUDAK²

Özet

Yakın dönemin en büyük salgın hastalıklarından biri olan COVID 19, kısa sürede bütün dünyayı etkisi altına almış ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmiştir. Salgın, başta gündelik hayat ve sosyal yaşam olmak üzere üretimi, tüketimi, ticareti, eğitimi, turizmi, uluslararası ilişkileri, kamusal yapıyı derinden etkileyerek bir anda dünyanın adeta gidişatını değiştirmiştir. Salgından daha fazla etkilenmemek için ülkeler bir yandan kapanırken diğer yandan hayatın tamamen durmaması adına her alanda alternatifler geliştirme çabasına girmişlerdir. Ülkemizde de özellikle eğitim alanında faaliyetlerin devam etmesi için farklı yol ve yöntemler geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmalarla birlikte farklı kesimlerde okullar açılmalı mı? açılmalı mı? tartışmaları yaşanmaya başlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı da salgından etkilenmeden süreci işletmek amacıyla okullarda gerekli önlemlerin alınması için çalışma başlatmış, bu çalışmaları tamamlayan okullara ise ‘okulum temiz’ belgesi verilmiştir. Bu çalışmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığı’nın başlatmış olduğu ‘okulum temiz’ uygulamasına karşı velilerin yaklaşımlarının nasıl olduğunu tespit etmeye çalışmaktır. Çalışma kapsamında velilerin okullarda alınan korona virüs önlemlerine ve ‘Okulum Temiz’ belgesine karşı tutumları incelenmiştir. Bu kapsamda okul öncesi, ilköğretim ve lise seviyesinde eğitim alan öğrenci velilerine 17 soruluk bir anket uygulanmış ve çalışmaya 869 kişi katılmıştır. Elde edilen temel verilere göre, velilerin çoğunun okullarda alınan korona virüs önlemlerine ve ‘Okulum Temiz’ belgesine güvendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs, Okulum Temiz, Virüs Önlem, Eğitim, Karabük

Abstract

COVID 19, one of the biggest epidemic diseases of the recent period, affected the whole world in a short time and was declared a pandemic by the World Health Organization. The epidemic has changed the course of the world in an instant by deeply affecting production, consumption, trade, education, tourism, international relations, and public structure, especially in daily life and social life. To mitigate the effects of the pandemic, countries have made an effort to develop alternatives in every field in order not to stop life completely. In our country, different ways and methods have been developed for the continuation of activities, especially in the field of education. Discussions of opening schools started to take place. The Ministry of National Education has also started work to take the necessary precautions in

¹Karabük Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Karabük, Türkiye
²Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Disiplinlerarası İletişim Prog., Karabük, Türkiye

ORCID:

M.İ. : 0000-0001-8058-1076

M.B.: 0000-0002-9838-7156

Corresponding Author:

Mustafa İNCE

Email:

mustafaince@karabuk.edu.tr

Citation: İnce, M. ve Budak, M. (2021). Okullarda alınan korona virüs önlemlerine ve ‘Okulum Temiz’ belgesine yönelik öğrenci velilerinin tutumu. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11 (3): 467-478.

Submitted: 20.04.2021

Accepted: 07.09.2021

schools in order to run without being affected by the epidemic. The "My school is clean" certificate has been given to the schools that have completed these studies. The purpose of this study is to try to determine the approach of parents towards the "My school is clean" program initiated by the Ministry of National Education. In the study, the parents' attitudes towards the coronavirus measures taken in schools and the "My School is Clean" document were examined. In this context, a questionnaire consisting of 17 questions was applied to the parents of students studying at pre-school, primary school, middle school, and high school levels, and 869 people participated in the study. According to the basic data obtained, it was concluded that most of the parents trust the coronavirus measures taken in schools and the "My School is Clean" certificate.

Keywords: Coronavirus, My School is Clean, Virus Precaution, Education, Karabük

1. GİRİŞ

Yaklaşık bir yıl önce hayatımıza giren ve yaşantımızı her anlamda değiştiren korona virüs, aynı zamanda hayatımıza pek çok yeni kavram kazandırmıştır. Bu kavramlardan birisi ve belki de en önemlisi pandemi kelimesidir. Bu kelimeyi Dünya Sağlık Örgütü'nün yaptığı açıklamalarda, korona virüs ile ilgili haberlerde, bilimsel yazılarda ve televizyon programlarında sıklıkla duyuyoruz. Bu nedenle kelimeye çoğumuz aşına olmuş durumdayız. Türk Dil Kurumu Bilim Kurulu Üyesi Hayati Develi, pandemi kavramını Türk Dil Kurumu'nun Resmî İnternet Sitesinde yayımlanan "Dilimize Bulaşanlar" başlıklı makalesinde" şu şekilde açıklamaktadır. "Pandemi; salgın demek değil: salgın = epidemî. Epidemî veya salgın, sınırları belirli bir alanda enfeksiyonun yayılmasını ifade ediyor. Ancak salgın ülkeler arasında yayılır, birden fazla ülkeyi etkisi altına alırsa pandemi oluyor. Buna salgın diyemeyiz, başka bir şey, belki genel salgın denilebilirdi" (Develi, 2020: 4). Develi, bu açıklamasıyla pandeminin salgın kelimesinden farklı bir anlam ifade ettiğini belirtmiştir.

Adı nasıl anılırsa anılsın, korona virüs de tarihsel süreç içerisinde bazı büyük salgın hastalıklar gibi tüm hayatı etkisi altına almış ve birçok insanın ölümüne neden olmuştur. Buna benzer salgınlar geçmişte de yaşanmıştır. Mesela, 1347 ile 1351 yılları arasında kara ölüm olarak adlandırılan veba salgını ortaya çıkmış ve bu salgın nedeniyle Avrupa nüfusunun yaklaşık olarak yüzde 50'sinin yok olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca 1918-1920 yılları arasında İspanyol gribi salgını nedeniyle dünya nüfusunun üçte birinin bu hastalığa yakalandığı ve yaklaşık 50 milyon insanın hayatını kaybettiği tahmin edilmektedir. (Üstün ve Özçiftçi, 2020: 144).

İlk kez Aralık 2019'da Çin'de bir grup insanda ateş, öksürük, nefes darlığı gibi belirtilerle görülen hastalık kısa süre içerisinde yayılarak tüm dünyayı etkisi altına almıştır. (Soysal, 2020: 291). Hastalığın Çin'in Wuhan kentinde bulunan Deniz Ürünleri ve Canlı Hayvan Toptan Satış Pazarı'ndan çıktığı tahmin edilmektedir. Virüsün zoonotik yapıda olduğu ve konak olan yarasalar ve pangolin isimli hayvanlardan insana geçtiği düşünülmektedir. Virüsün yüzeylerin taç benzeri çubuksu uzantıları olması nedeni ile Latince'de taç anlamına gelen corona adını almıştır. Söz konusu hastalık damlacık yoluyla bulaşmaktadır. Bununla beraber hasta bireylerin öksürmesi ya da hapşırması yoluyla ortaya çıktıkları damlacıklara diğer kişilerin maruz kalması veya söz konusu damlacıklara temas etmesinin ardından ellerini ağızlarına burnuna ve göz mukozasına sürmesi yolu ile bulaşmaktadır. Virüsün baloncuk yoluyla bulaşması nedeni ile uzmanlar bireyleri maske takması konusunda uyarılmış ve devamında fiziksel mesafe ve hijyen kurallarının uygulanmasının önemli olduğunu duyurmuştur. Virüsün bulaşma hızının yüksek olması nedeni ile Dünya Sağlık Örgütü tarafından önce epidemî olarak duyurulmuş, daha sonra (11.03.2020) diğer ülkelere yayılması sebebiyle pandemi ilan edilmiştir. (Üstün ve Özçiftçi, 2020: 143-144).

Korona virüsle birlikte birçok ülke ekonomik, politik, sosyolojik ve psikolojik bakımdan etkilenmiştir. Salgının aynı zamanda ülkelerin ekonomileri üzerinde de ciddi tahribatlara yol açtığı değerlendirilmekte, "Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı (UNCTAD) pandemik influenzanın sadece 2020 yılında küresel ekonomiye maliyetinin 2 trilyon doları bulmasını beklediklerini açıklamıştır" (Açıkgöz ve Günay, 2020: 521). COVID-19'un toplam maliyetinin ise 5

trilyon doları geçeceği öngörülmektedir. Her şeye rağmen toplum sağlığını korumak isteyen devletler; devlet otoritesini kullanarak birçok kısıtlama ve kurallar koyarak pek çok faaliyete sınırlamalar getirmiştir. Bu bağlamda ülkemizde de HES (Hayat Eve Sığar) kodu uygulaması, karantina kuralları, sokağa çıkma kısıtlamaları ve esnek çalışma saatleri vb. uygulamalarla korona virüs kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Hayatın akışını mümkün olduğunca bozmama, yapılacak işleri aksatmama ve bireyler arası ilişkinin olağanüstü olaylardan etkilenmemesi adına her salgında önlemler alınarak salgının verebileceği zarar en aza indirilmeye çalışılmıştır (Kumaş, 2011: 210-211).

Pandemiyle birlikte alınan önlemler nedeniyle hayatın olağan akışı tamamıyla değişmiştir. Hayatın hemen hemen her alanında faaliyetlerin kısıtlanması ya da tamamen durdurulması özellikle eğitimde önemli sorunlar ortaya çıkarmıştır. Bulaşma hızının yüksek olması nedeni ile toplumlarda panik ve tedirginlik oluşmuş ve bireylerin “Evde Kal” çağrılarına uyması için eğitim süreçlerine de ara verilmiştir. (Üstün ve Özçiftçi, 2020:147). Ne kadar devam edeceği kestirilemeyen salgından en fazla etkilenen/etkilenecek olan alanlardan birisi kuşkusuz eğitimidir. The New York Times Gazetesi yazarı Raymond Zhong’un 17 Mart 2020 tarihli yazısına göre en az 770 milyon öğrenci bu süreçten olumsuz etkilenmiştir. (Zhong, 2020).

2020 yılının başından itibaren hayatımıza giren ve son yüzyılın en büyük salgını olarak nitelendirilen korona virüs hayatın her alanını olumsuz etkilemiş, virüsün ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar dünya ile eş zamanlı olarak ülkemizde de devam etmektedir. Çalışmalar sonuç verene kadar pek çok alanda olduğu gibi, eğitim öğretim süreçlerinin devam edebilmesi için alternatif arayışına girilmiştir. Bu arayışlar neticesinde eğitim öğretim faaliyetlerine kısmen de olsa devam edilmiştir. Bu çalışmada, eğitim öğretim faaliyetlerinin devam edebilmesi maksadıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda korona virüsten korunmaya yönelik alınan kararların veliler tarafından nasıl değerlendirildiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. COVID-19 SALGINI SÜRECİNDE EĞİTİM

Koronavirüs salgınıyla birlikte birçok ülke ekonomik, sosyolojik ve psikolojik bakımdan olumsuz etkilenmiştir. Korona virüsün etkilediği alanlardan birisi de hiç şüphesiz eğitimidir. Korona virüsle birlikte eğitime bakış açısı değişmiş ve eğitim kendini korona virüs koşullarına göre güncellemek durumunda kalmıştır. Pandeminin etkisini azaltmak isteyen ülkeler korona virüsün bulaşma hızını da azaltmak maksadıyla uzaktan (online) eğitim modeline geçmişlerdir. Ancak eğitimin dijital ortamda devam etmesi bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de birçok öğrencinin eğitim hayatını olumsuz etkilemiştir. (Bozkurt, 2020: 113). 11 Mart 2020 tarihinde Sağlık Bakanlığı tarafından ilk vakanın açıklanması ile Millî Eğitim Bakanlığı da okullarda yapılacak olan sosyal etkinlikleri iptal etmiş, daha sonraki süreçte ise (16 Mart tarihinden itibaren) yüz yüze eğitime ara verildiğini açıklamıştır. Eğitimin kesintiye uğramasıyla birlikte ülkemizde yaklaşık 18 milyon öğrenci korona virüs sürecinden olumsuz etkilenmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı eğitimin sürdürülebilmesi için 23 Mart tarihinden itibaren EBA, TRT ve diğer bazı dijital platformlar aracılığı ile eğitimlere uzaktan eğitim yöntemleriyle devam edilmesi yönünde kararlar aldı. (Arık, 2020). Ülke genelinde alınan korona virüs önlemleriyle birlikte Karabük’te de eğitime uzaktan devam edilmiştir. Karabük ilinde 186’sı okul olmak üzere toplamda 204 eğitim kurumu pandemi nedeni ile eğitime ara vermek durumunda kalmıştır. (Bakınız: Tablo 1). Sadece Karabük’te yaklaşık 36 bin öğrenci bu süreçten olumsuz etkilenmiştir.

Tablo 1. Karabük'te Hizmet Veren Eğitim Kurumları

İLÇE	OKUL VE KURUM SAYILARI												
	OKUL					KURUM							
	Bağımsız Anaokulu	İlkokul	Ortaokul	Lise	TOPLAM OKUL	BİLSEM	Halk Eğitim Mrk.	İl / İlçe MEM	Reh. Ve Arş. Mrk.	Mesleki Eğitim Merkezi	Öğretmenevi	TOPLAM KURUM	GENEL TOPLAM
Eflani	0	1	2	1	4	0	1	1	0	0	1	3	7
Eskipazar	1	3	4	2	10	0	1	1	0	0	0	2	12
Merkez	8	31	35	20	94	1	1	1	1	1	1	6	100
Ovacık	0	1	2	2	5	0	1	1	0	0	0	2	7
Safranbolu	3	16	17	18	54	0	1	1	0	0	1	3	57
Yenice	1	7	8	3	19	0	1	1	0	0	0	2	21
Toplam	13	59	68	46	186	1	6	6	1	1	3	18	204

Korona virüs sürecine öğrencilerin ve öğretmenlerin uzaktan eğitime hazırlıksız yakalanması uzaktan eğitim sürecinin en önemli sorunlarından birisi olmuştur. Bununla beraber Millî Eğitim Bakanlığı'nın uzaktan eğitim altyapısının tam olarak hazır olmaması, aynı zamanda öğrencilerin de sosyal ve ekonomik durumlarının yetersiz olması uzaktan eğitim sürecinde bazı aksamalar yaşanmasına neden olmuştur. Özellikle kırsal kesimde yaşayan öğrencilerin derslerine erişim sağlaması konusunda zorluk yaşamışlardır. Bu hususlar çerçevesinde düşünüldüğünde ülkemizin uzaktan eğitim sürecine tam olarak hazır olmaması, uzaktan eğitim sürecinde eğitimin verimli bir şekilde sürdürülebilmesi, yüz yüze eğitimin korona virüs gölgesinde yeniden başlamasına neden olmuştur.

Vakaların düşmesi ve kontrollü sosyal hayat döneminin başlamasının ardından Millî Eğitim Bakanlığı yüz yüze eğitime kademeli olarak geçme kararı almış ve okulları yüz yüze eğitime hazır hale getirmek için çeşitli çalışmalar gerçekleştirmiştir. Korona virüs riskinin en aza indirilebilmesi için okullarda dezenfeksiyon işlemleri yapılarak eğitim kurumlarında çalışan personelleri COVID-19 tedbirleri kapsamında bilgilendirmiş ve seminerler düzenlemiştir. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı hazırladığı proje kapsamında eğitim kurumlarında hijyen sağlamak için 27 Temmuz 2020 tarihinde Türkiye Standartları Enstitüsü (TSE) ile bir protokol imzalamıştır. İmzalanan protokol ile Hijyen Şartlarının Geliştirilmesi ve Enfeksiyon Önleme Kontrol Kılavuzu'nu okullarda eksiksiz olarak uygulayan okullara "Okulum Temiz" belgesi verilmeye başlamıştır.

21 Eylül 2020 tarihinde tüm ülkede olduğu gibi Karabük ilinde de yüz yüze eğitim kademeli olarak başlamıştır. Yüz yüze eğitim sürecinin başlamasıyla birlikte Karabük İl Milli Eğitim Müdürlüğü "Okulum Temiz Belgesi" alan okullar hakkında değerlendirmelerde bulunmuş, Karabük Valiliği ile birlikte okullar ziyaret edilerek öğrenciler korona virüs salgınına karşı bilgilendirilmiştir.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI ve ÖNEMİ

Covid-19 salgını sürecinde Karabük ilinde yüz yüze eğitimin (kademeli olarak) başlatılmasıyla birlikte okullarda korona virüs önlemlerinin ne denli yeterli olduğu tartışılmaya başlanmış, veliler çocuklarını okula gönderip göndermeme konusunda tereddüt yaşamışlardır. Bu çalışma, Karabük il genelinde okullarda alınan korona virüs önlemlerinin veliler tarafından nasıl değerlendirildiğinin tespitini amaçlamaktadır.

Bu bağlamda bu çalışma; alınan önlemlerin başta veliler olmak üzere toplum tarafından kabul görmesi hem yetkililerin gelecekte alacağı önlemler için referans teşkil etmesi hem de çocuklarını okula gönderme konusunda tereddüt yaşayan ailelerin tereddütlerinin giderilmesine katkı

sağlaması açısından oldukça önemlidir. Ayrıca bu çalışmanın sonuçları, eğitim-öğretim alanında beklenmeyen durumlarda alınacak tedbirler ile eğitim hayatının kesintiye uğramadan sürdürülmesi noktasında bir örnek niteliği taşımaktadır.

4. YÖNTEM

Araştırma kapsamında yapılan çalışma, genel tarama modeline uygun olacak şekilde tasarlanmıştır. Çalışma kapsamında kullanılan anketin birinci bölümünde katılımcılara sosyo-demografik özellikler sorulmuş, ikinci bölümde ise çalışma konusuna ilişkin sorular yöneltilerek toplamda 17 sorudan oluşan bir anket formu uygulanmıştır. Araştırma kapsamında velilere; Okulum temiz belgesi, okullarda alınan korona virüs tedbirleri, okullarda görev yapan personelin bilgi-tedbir düzeylerine karşı tutumları ve Millî Eğitim Bakanlığı ile İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün konuya ilişkin açıklamalarına (duyurularına) ne oranda güvendiklerini tespit etmek amacı ile, 1 ile 10 arasında 'tablo işaretleme' yöntemine dayanan bir ölçek kullanılmıştır. Bu ölçekte en düşük 1, en yüksek seviye ise 10 olarak belirlenmiştir.

Çalışmada, likert ölçeğine benzer 10'lu kapalı uçlu soru/sorular kullanılmıştır. (Aziz, 2010, 89-90) R. Likert tarafından 1930'larda ortaya atılan likert ölçek türünde şıklar arasındaki sosyal uzaklık aralığı eşittir. Her bireyin önerilere verdiği toplam sayı ile her öneriye verilen sayı arasında korelasyon hesapları yapılarak zayıf olan önermeler ayıklanır. Güçlü olan önermeler yorumlanır. Likert tipi ölçekleme, ölçekleme yöntemleri arasında en çok kullanılanı ve kuruluşu ve güvenilirliği açısından diğer ölçeklemelere göre daha kolay ve güvenilir olanıdır.

4.1. Araştırmanın Uygulanması ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın evreni; araştırmanın yapıldığı zamanı (25 Kasım- 2 Aralık 2020) kapsayan dönemde çocukları Karabük ilinde eğitim gören ve Karabük'te yaşayan (kadın) velilerden oluşmaktadır. Karabük'te bulunan velilerin yer aldığı ankete 869 kişi katılım sağlamıştır. Araştırmaya konu olan verilere (katılımcılara) internet üzerinden ulaşılarak elde edilmiştir.

4.2. Veri Toplama Araçları

Karabük ilinde ikamet eden velilerin, Karabük il sınırları dahilindeki okullarda alınan korona virüs önlemlerine ve "Okulum Temiz Belgesine" karşı tutumlarını belirlemek amacıyla katılımcılara 17 sorudan oluşan bir anket formu uygulanmıştır. Araştırma kapsamında velilere; Okulum temiz belgesi, okullarda alınan korona virüs tedbirleri, okullarda görev yapan personelin bilgi-tedbir düzeylerine karşı tutumları ve Millî Eğitim Bakanlığı ile İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün konuya ilişkin açıklamalarına (duyurularına) ne oranda güvendiklerini tespit etmek amacı ile (1) ile (10) arasında tablo işaretleme yöntemi uygulanmıştır. Bununla beraber katılımcıların korona virüse inanıp inanmadığı, daha önce korona virüs tedavisi görüp görmediği ve çocuklarını korona virüse karşı bilgilendirip, bilgilendirmediği yönünde sorular da sorulmuştur. Anketin giriş bölümünde ise katılımcıların sosyo-demografik özelliklerinin tespitine yönelik bilgiler elde etmeyi sağlayacak sorulara yer verilmiştir.

Çalışmada, likert ölçeğine benzer 10'lu kapalı uçlu soru/sorular kullanılmıştır. (Aziz, 2010, 89-90) R. Likert tarafından 1930'larda ortaya atılan likert ölçek türünde şıklar arasındaki sosyal uzaklık aralığı eşittir. Her bireyin önerilere verdiği toplam sayı ile her öneriye verilen sayı arasında korelasyon hesapları yapılarak zayıf olan önermeler ayıklanır. Güçlü olan önermeler yorumlanır. Likert tipi ölçekleme, ölçekleme yöntemleri arasında en çok kullanılanı ve kuruluşu ve güvenilirliği açısından diğer ölçeklemelere göre daha kolay ve güvenilir olanıdır. Çalışmada velilerin okullarda alınan korona virüs önlemlerine yönelik tutum ve davranışlarını tespit etmek amacıyla 1 ile 10 arasında (1= En düşük, 10= En yüksek) değişen ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini hesaplamada Cronbach's alpha katsayısı= .91 olarak tespit edilmiştir.

4.3. Verilerin Analizi ve Kullanılan Testler

Alan araştırması 25 Kasım- 2 Aralık 2020 tarihleri arasında Karabük ilinde yapılmıştır. Katılımcılar anket çalışmasına internet üzerinden katılmıştır. Elde edilen veriler istatistik paket programından (SPSS) yararlanılarak elektronik ortamda işlenmiştir. Çalışma kapsamında belirlenen sorulara cevap aramak için çalışmaya uygun istatistiksel analizlerden yararlanılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerinin tespiti için de frekans analizinden faydalanılmıştır.

5. BULGULAR ve YORUM

25 Kasım ile 2 Aralık 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilen araştırmanın bulgularını koymadan önce çalışmanın yöntemi ile ilgili bilgilere yukarıda ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Bu bölümde anket çalışmasına katılım sağlayan bireylerin sosyo-demografik özellikleri ile okullarda alınan korona virüs tedbirlerine karşı tutumları ile ilgili sonuçlar değerlendirilmiştir.

5.1. Katılımcıların Bazı Özellikleri

Karabük'te öğrencilerin eğitim faaliyetleri ile yoğunlukla anneler ilgilenmektedir. Bu nedenle anket çalışması kadın veliler ile yapılmıştır. Eğitimi durumu açısından; katılımcıların %1,3'ü okur yazar olmadığını ifade ederken, %24,6'sı ilköğretim, %20,1'i ortaokul, %31,3'ü lise, %22,7'si ise üniversite eğitime sahip olduklarını belirtmişlerdir. Oranlar incelendiğinde araştırmaya dahil olan katılımcıların çoğunluğunun lise ve üniversite mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğine anket çalışmasında katılım sağlayan velilerin yarısından fazlasının eğitim seviyesinin yüksek olduğu ifade edilebilir. Meslek açısından katılımcıların; yüzde 77,3'ü ev hanımı, yüzde 12,1 kamu görevlisi, yüzde 7,7'si işçi, yüzde 2,2'si esnaf, yüzde 0,6'sı ise emeklilerden oluşmaktadır. Okul seviyeleri açısından ele alındığında velileri araştırmaya katılan öğrencilerin yüzde 10'u okul öncesi, yüzde 60,8'i ilköğretim, yüzde 28,8'i ortaokul, yüzde 0,5'i ise lise seviyesinde eğitim aldığı görülmektedir. Ankete katılan velilerin yüzde 89,3'ü korona virüse tedavisi görmemiş, yüzde 10,7'lik kısım ise korona virüs hastalığına yakalanmıştır. Ankete katılan velilerin yüzde 99,5'i çocuklarını korona virüse karşı bilgilendirmiştir. Bununla birlikte ankete katılan velilerin yüzde 97,7'si korona virüs hastalığına (varlığına) inanmaktadır.

5.2. Katılımcıların Maske Mesafe ve Hijyen Kuralına Uyma Düzeyi

Katılımcıların korona virüs sürecinde maske mesafe hijyen kurallarına uyma düzeyini belirlemek amacıyla 1 ile 10 arasında değişen bir skala (1= az, 10= çok) oluşturulmuştur. Velilere, maske, mesafe ve hijyen kuralına uyma düzeyleri sorulmuştur. Katılımcıların verdiği cevaplar neticesinde yapılan analize göre, velilerin yüksek oranda ($\bar{x}=9,618$) maske, mesafe ve hijyen kuralına dikkat ettiği anlaşılmaktadır. (Bkz.: Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların Maske, Mesafe, Hijyen Kuralına Uymasındaki Dikkat Düzeyi

	N	En Az	En Çok	Ortalama	Std. Sapma
Korona virüsle mücadele kapsamında maske, mesafe, hijyen kurallarına ne kadar dikkat ediyorsunuz?	869	1,0	10,0	7,618	,8898

5.3. Velilerin Okullarda Alınan Korona Virüs Önlemlerine Karşı Tutumlarıyla İlgili Görüşleri

Katılımcıların okullarda alınan korona virüs tedbirlerine karşı tutumunu belirlemek amacıyla 'okullarda alınan korona virüs önlemlerine ne kadar güveniyorsunuz' sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar neticesinde yapılan istatistik analizi sonuçlarında, velilerin yüksek

oranda ($\bar{x}= 7,123$) okullarda alınan korona virüs önlemlerine güvendikleri anlaşılmaktadır (Bkz.: Tablo 3).

Tablo 3. Velilerin Okullarda Alınan Korona Virüs Önlemlerine Karşı Tutumu

	N	En Az	En Çok	Ortalama	Std. Sapma
Okullarda alınan korona virüs önlemlerine ne kadar güveniyorsunuz?	869	1,0	10,0	7,123	2,5495

5.4. Katılımcıların, Okullarda Görev Yapan Personelin Bilinç Düzeyi İle İlgili Görüşleri

Katılımcıların okullarda görevli personelin korona virüs hakkında bilinç düzeyi ile ilgili görüşlerini öğrenmek maksadıyla “Okullarda görevli personelin korona virüs hakkında yeteri kadar bilinçli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda yapılan istatistik analizi sonuçlarında, veliler yüksek oranda ($\bar{x}= 7,489$) okullarda görevli olan personelin bilinçli olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır (Bkz.: Tablo 4).

Tablo 4. Okullarda Görev Yapan Personelin Korona Virüs Hakkında Bilinç Düzeyi

	N	En Az	En Çok	Ortalama	Std. Sapma
Okullarda görevli personelin korona virüs hakkında yeteri kadar bilinçli olduğunu düşünüyor musunuz?	869	1,0	10,0	7,489	2,5166

5.5. Okullarda Uygulanan Dezenfeksiyon İşlemlerine Karşı Velilerin Görüşleri

Katılımcıların okullarda uygulanan dezenfeksiyon işlemlerine karşı tutumunu belirlemek amacıyla “Okulların korona virüs tedbirleri kapsamında yapılan dezenfeksiyon işlemlerini yeterli buluyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplardan yapılan istatistik analizleri sonucunda, velilerin büyük bir kısmının ($\bar{x}= 7,513$) okullarda yapılan dezenfeksiyon işlemini yeterli bulduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bkz.: Tablo 5).

Tablo 5. Okullarda Uygulanan Dezenfeksiyon İşlemlerine Yönelik Velilerin Tutumu

	N	En Az	En Çok	Ortalama	Std. Sapma
Okulların korona virüs tedbirleri kapsamında yapılan dezenfeksiyon işlemlerini yeterli buluyor musunuz?	869	1,0	10,0	7,513	2,4862

5.6. Velilerin, Okullarda Görevli Personelin Korona Virüs Tedbirlerine Uyum Düzeyi Hakkında Görüşleri

Katılımcıların, okullarda görevli personelin korona virüs tedbirlerine karşı tutumlarını analiz etmek maksadıyla “Okullarda görevli personelin korona virüs kapsamında gereken tedbirlere uyduklarını düşünüyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda yapılan istatistik analizleri sonucunda velilerin ($\bar{x}= 7,665$) okullarda görevli personelin korona virüs tedbirlerine dikkat ettiğini düşündükleri bilgisine ulaşılmıştır (Bkz.: Tablo 6).

Tablo 6. Okullarda Görevli Personelin Korona Virüs Tedbirlerine Uyum Düzeyi

	N	En Az	En Çok	Ortalama	Std. Sapma
Okullarda görevli personelin korona virüs kapsamında gereken tedbirlere uydıklarını düşünüyor musunuz?	869	1,0	10,0	7,665	2,3476

5.7. Velilerin "Okulum Temiz" Belgesine Güven Düzeyi İle İlgili Görüşleri

Velilerin "Okulum Temiz Belgesine" güven düzeyini belirlemek için katılımcılara "Okulum Temiz Belgesine Ne Kadar Güveniyorsunuz" sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen sonuçlar neticesinde yapılan istatistik analizleri sonuçlarında ($\bar{x}= 7,720$) velilerin "Okulum Temiz Belgesine" ortanın üstünde bir oranla güvendikleri anlaşılmıştır (Bkz.: Tablo 7).

Tablo 7. 'Okulum Temiz' Belgesine Karşı Velilerin Tutumu

	N	En Az	En Çok	Ortalama	Std. Sapma
'Okulum Temiz' belgesine ne kadar güveniyorsunuz?	869	1,0	10,0	7,720	2,4147

5.8. Katılımcıların, Öğretmenlerin Korona Virüse Karşı Bilinç Düzeyi İle İlgili Görüşleri

Katılımcılara okullarda görev yapan öğretmenlerin korona virüs hakkında bilinç düzeyini belirlemek amacıyla "Okullarda görev yapan öğretmenlerin korona virüs hakkında bilinçli olduğuna inanıyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen cevaplar sonucunda yapılan istatistik analizlerinde velilerin tamamına yakını ($\bar{x}= 9,211$) öğretmenlerin COVID-19 salgını hakkında yeteri kadar bilinçli olduğunu düşündüğü sonucuna ulaşılmıştır (Bkz.: Tablo:8).

Tablo 8. Velilere Göre, Öğretmenlerin Korona Virüs Hakkında Bilinç Düzeyleri

	N	En Az	En Çok	Ortalama	Std. Sapma
Okullarda görev yapan öğretmenlerin korona virüs hakkında bilinçli olduğuna inanıyor musunuz?	869	1,0	10,0	9,211	1,4967

5.9. Velilerin, Öğretmenlerin Korona Virüs Tedbirlerine Uyum Düzeyi Hakkındaki Görüşleri

Katılımcıların okullarda görev yapan öğretmenlerin korona virüs tedbirlerine karşı tutumlarını öğrenmek için "Öğretmenlerin korona virüs tedbirlerine uydıklarını düşünüyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen cevaplar neticesinde yapılan istatistik sonuçlarında, velilerin öğretmenlerin tamamına yakınının ($\bar{x}= 9,288$) korona virüs tedbirlerine uydüğünü düşündüğü sonucuna ulaşılmıştır (Bkz.: Tablo 9).

Tablo 9. Velilere Göre, Öğretmenlerin Korona Virüs Tedbirlerine Uyma Düzeyleri

	N	En Az	En Çok	Ortalama	Std. Sapma
Öğretmenlerin korona virüs tedbirlerine uydıklarını düşünüyor musunuz?	869	1,0	10,0	9,288	1,3995

5.10. Velilerin, 'Millî Eğitim Bakanlığı ve Milli Eğitim Müdürlüğü'nün Korona Virüsle Mücadele Kapsamında Yaptıkları Açıklamaları Güvenilir Bulma' İle İlgili Görüşleri

Katılımcıların COVID-19 sürecinde Millî Eğitim Bakanlığı ve Milli Eğitim Müdürlüğü'nün yaptığı açıklama ve uygulamaların güven düzeyini belirlemek amacıyla "Millî Eğitim Bakanlığı ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün korona virüsle mücadele kapsamında yaptığı açıklama ve uygulamaları güvenilir buluyor musunuz?" sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen sonuçlar neticesinde yapılan istatistik sonuçlarında velilerin büyük bir çoğunluğunun ($\bar{x}= 8,517$) Millî Eğitim Bakanlığı ve Milli Eğitim Müdürlüğü'nün yaptığı açıklama ve uygulamaları güvenilir bulduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bkz.: Tablo 10).

Tablo 10. Velilerin, Millî Eğitim Bakanlığı ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün Korona Virüsle Mücadele Kapsamında Yaptıkları Açıklamalara Güven Düzeyleri

	N	En Az	En Çok	Ortalama	Std. Sapma
Millî Eğitim Bakanlığı ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün korona virüsle mücadele kapsamında yaptığı açıklama ve uygulamaları güvenilir buluyor musunuz?	869	1,0	10,0	8,517	2,0915

5.11. Velilerin, Okullarda 'COVID-19 Kapsamında Yapılan Genel Temizliğe Güvenme' İle İlgili Görüşleri

Katılımcıların COVID-19 sürecinde okulda görev yapan temizlik personelinin güven düzeyini belirlemek için "Okullarda görev yapan temizlik personelinin yaptığı temizliğe güveniyor musunuz?" sorusu sorulmuştur. Elde edilen cevaplar neticesinde yapılan istatistik analizleri sonuçlarında velilerin büyük bir çoğunluğunun ($\bar{x}= 7,070$) okullarda yapılan temizliği güvenilir bulduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bkz.: Tablo 11).

Tablo 11. Velilerin Okullarda Yapılan Genel Temizliğe Güvenme İle İlgili Tutumu

	N	En Az	En Çok	Ortalama	Std. Sapma
Okullarda görev yapan temizlik personelinin yaptığı temizliğe güveniyor musunuz?"	869	1,0	10,0	7,070	2,6157

6. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Yeni tip korona virüs, daha bilimsel bir ifadeyle COVID-19, Çin'de başlayıp tüm dünyaya yayılmış ve pandemiye dönüşmüştür. Hastalığın olumsuz etkileri sert biçimde yaşanılmaya devam ederken pek çok ülke tarafından uygulamaya konulan kısıtlamaların ortaya çıkardığı olumsuzlukların bertaraf edilmesine yönelik yine bazı ülkeler nezdinde girişimlerde de bulunulmaya çalışılmıştır. Bunun başlıca sebebi, başta karantina uygulamaları gibi sosyal izolasyon

yaptırımları olmak üzere hayata geçirilen çeşitli kısıtlamaların sosyal ve ekonomik anlamda bireylere ve ülkelere zarar veriyor olmasıdır. Kısıtlamaların zarar verdiği ve gelecekte telafisinin güç olacağı düşünülen alanlardan biri de eğitimidir. Sürecin uzaması durumunda eğitim öğretimin faaliyetlerinin devam ettirilmesi noktasında bazı ülkeler vakit kaybetmeden alternatif yöntem arayışına girmişlerdir. Bu kapsamda ilk adım olarak online eğitim yöntemi uygulamaya sokulmuştur. Ancak bir süre sonra eğitim öğretim faaliyetlerinin tamamen online olarak devam ettirilmesinin mümkün olmayacağını anlaşılmaya başlanmıştır. Ülkemizde de kontrollü sosyal hayat uygulamalarının eğitim öğretim süreçlerindeki önlemlerden biri de 'Okulum Temiz' belgesi uygulamasıdır. Ancak bu uygulamanın ne kadar başarılı olacağı da tartışılmaya başlanmıştır. Bu çalışma, konu üzerindeki tartışmaların veliler nezdindeki yansımalarını tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlarda, yapılan çalışmaların veliler nezdine olumlu olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Bu çalışmada Karabük ilinde ikamet eden velilerin, Karabük il sınırları dahilindeki okullarda alınan korona virüs önlemlerine ve "Okulum Temiz Belgesine" karşı tutumlarını belirlemek amacıyla katılımcılara 17 sorudan oluşan bir anket formu uygulanmıştır. Araştırma kapsamında velilere; Okulum temiz belgesi, okullarda alınan korona virüs tedbirleri, okullarda görev yapan personelin bilgi-tedbir düzeylerine karşı tutumları ve Millî Eğitim Bakanlığı ile İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün konuya ilişkin açıklamalarına (duyurularına) ne oranda güvendiklerini sorulmuştur.

Tablo 12. Velilerin Okullarda Alınan Önlemlere Karşı Tutumları (Genel)

Soru	Yanıt sayısı	Ortalama (10 üzerinden)
Korona virüsle mücadele kapsamında maske, mesafe, hijyen kurallarına ne kadar dikkat ediyorsunuz?	869	7,618
Okullarda alınan korona virüs önlemlerine ne kadar güveniyorsunuz?	869	7,123
Okullarda görevli personelin korona virüs hakkında yeteri kadar bilinçli olduğunu düşünüyor musunuz?	869	7,489
Okulların korona virüs tedbirleri kapsamında yapılan dezenfeksiyon işlemlerini yeterli buluyor musunuz?	869	7,513
Okullarda görevli personelin korona virüs kapsamında gereken tedbirlere uyduklarını düşünüyor musunuz?	869	7,665
'Okulum Temiz' belgesine ne kadar güveniyorsunuz?	869	7,720
Okullarda görev yapan öğretmenlerin korona virüs hakkında bilinçli olduğuna inanıyor musunuz?	869	9,211
Öğretmenlerin korona virüs tedbirlerine uyduklarını düşünüyor musunuz?	869	9,288
Millî Eğitim Bakanlığı ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün korona virüsle mücadele kapsamında yaptığı açıklama ve uygulamaları güvenilir buluyor musunuz?	869	8,517
Okullarda görev yapan temizlik personelinin yaptığı temizliğe güveniyor musunuz?"	869	7,070

Yukarıda tabloda da gösterildiği üzere, velilere sorulan "Korona virüsle mücadele kapsamında maske, mesafe, hijyen kurallarına ne kadar dikkat ediyorsunuz?" sorusuna 10 üzerinden 7,618 ortalama ile, maske, mesafe, hijyen kurallarına veliler tarafından dikkat edildiği görüşü ortaya çıkmıştır. "Okullarda alınan korona virüs önlemlerine ne kadar güveniyorsunuz?" sorusuna verilen yanıtlardan, velilerin, 7,123 ortalama ile okullarda alınan önlemlere güvendikleri anlaşılmaktadır. Okullarda görev yapan personelin bilinçli olup olmadığı konusunda velilere

sorulan “Okullarda görevli personelin korona virüs hakkında yeteri kadar bilinçli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna veliler, 7,123; aynı konuyla ilgili olarak “Okullarda görevli personelin korona virüs kapsamında gereken tedbirlere uyduklarını düşünüyor musunuz?” şeklindeki soruya da 7,665 ortalamaıyla olumlu görüş bildirerek okullarda görev yapan personele ortalamanın üzerinde bir oranla güvendikleri ortaya çıkmıştır. Velilerin, “Okulların korona virüs tedbirleri kapsamında yapılan dezenfeksiyon işlemlerini yeterli buluyor musunuz?” sorusuna verdikleri 7,513'lük ortalamaıyla okullarda yapılan dezenfeksiyon işlemlerini yeterli buldukları görülmektedir. Çalışmaların yeterliliğini gösteren “Okulum Temiz” belgesine güven düzeylerini tespit etmek amacıyla velilere sorulan, “Okulum Temiz belgesine ne kadar güveniyorsunuz?” sorusuna velilerin ortalama 7,720'lik gibi yüksek bir oranla ‘Okulum Temiz’ belgesine güvendikleri anlaşılmaktadır. Velilerin korona virüs sürecinde öğretmenlere karşı tutumları incelendiğinde de velilerin öğretmenlere tedbirlere uyma konusunda çok güvendiği ortaya çıkmıştır. “Öğretmenlerin korona virüs tedbirlerine uyduklarını düşünüyor musunuz?” sorusuna veliler 9,288 gibi çalışmanın en yüksek ortalamaıyla güvenlerini beyan etmiş, “Okullarda görev yapan öğretmenlerin korona virüs hakkında bilinçli olduğuna inanıyor musunuz? sorusuna da 9,211'lik ortalamaıyla öğretmenlere inandıklarını beyan etmişlerdir. Bu kapsamda veliler korona virüs sürecinde öğretmenleri bilinçli ve güvenilir bulmuşlardır.

Millî Eğitim Bakanlığının ve İl Milli Eğitim Müdürlüklerinin korona virüs sürecinde vatandaşları bilgilendirme maksatlı yaptıkları açıklamalar ve bu süreçte yapılan çalışmalar ile ilgili sorulan “Millî Eğitim Bakanlığı ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün korona virüsle mücadele kapsamında yaptığı açıklama ve uygulamaları güvenilir buluyor musunuz?” sorusuna veliler 8,517 ortalamaıyla güvenlerini beyan etmişlerdir. Çalışmaya göre; velilerin genel olarak hem devlet yetkililerinin açıklamalarına ve uygulamalarına hem öğretmenlere ve okulda görev yapan personele hem de genel anlamda bu salgın sürecinde alınan önlemleri temsil eden “Okulum Temiz” belgesine büyük oranda güvendikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Çalışmadan elde edilen bu sonuçlar, olağanüstü dönemlerde devletin ve ilgililerin aldığı tedbirlerin ve yapılan uygulamaların vatandaşlar düzeyinde nasıl karşılık bulduğunun görülmesi ve benzer çalışmaların ona göre hayata geçirilmesi açısından önemlidir. Ayrıca bu çalışmanın sonuçları, eğitim-öğretim alanında beklenmeyen durumlarda alınacak tedbirler ile eğitim hayatının kesintiye uğramadan sürdürülmesi noktasında bir örnek niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda, alınan önlemlerin başta veliler olmak üzere toplum tarafından kabul görmesi hem yetkililerin gelecekte alacağı önlemler için referans teşkil etmesi hem de çocuklarını okula gönderme konusunda tereddüt yaşayan ailelerin tereddütlerinin giderilmesine katkı sağlaması bakımından önemlidir. Bu nedenle bu çalışmanın, başta devlet yetkilileri olmak üzere pek çok karar alma mekanizmasına yardımcı olacağı düşünülmekte, benzer çalışmaların sayısının artmasının da sürece katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Sonuç olarak eğitim öğretim hayatının devam ettirilmesine yönelik gerek bakanlık düzeyinde gerekse yerel idareler nezdinde alınan kararların ve yapılan çalışmaların Karabük ilinde veliler tarafından olumlu karşılandığı ve kabul gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aziz, A. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri. Ankara: Nobel Yayınları.
- Açıkgöz, Ö, Günay, A. (2020). The early impact of the Covid-19 pandemic on the global and Turkish economy. *Turkish Journal of Medical Sciences*, 50 (), 520-526. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tbtkmedical/issue/53865/724507>
- Aslan, R. (2020b). Kovid-19 Fizyoloji ve Psikolojiyi Nasıl Etkiliyor? *Ayrıntı Dergisi*, 8(88), s.47-53.

Okullarda Alınan Korona Virüs Önlemlerine ve 'Okulum Temiz' Belgesine Yönelik Öğrenci Velilerinin Tutumu

- Boseley, S. (2020). Coronavirus 'could infect 60% of global population if unchecked'. <https://www.theguardian.com/world/2020/feb/11/coronavirus-expert-warns-infection-couldreach-60-of-worlds-population> (erişim: 01.04.2020).
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Süreci ve Pandemi Sonrası Dünyada Eğitime Yönelik Değerlendirmeler: Yeni normal ve Yeni Eğitim Paradigması, *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, Cilt 6, Sayı 3, 112-142
- BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi Bildirisi, Kabul Tarihi: 6 Nisan 2020
- Congar, K. (2020). Koronavirüs: Modern tarihin en kapsamlı yasaklarını Avrupa'da hangi ülkeler uyguluyor? <https://tr.euronews.com/2020/03/21/avrupa-da-hangi-ulkeler-koronavirusebebiyle-karantina-ve-sokaga-cikma-yasagi-uyguluyor> (Erişim: 01.04.2020).
- Develi, H. (2020). Türk Dili, Mayıs 2020 Yıl: 69 Sayı: 821
- Escarus (2020). Bir Eko-Sosyal Kriz Olarak Covid-19 Salgını ve Sürdürülebilirlik Raporu, *Türkiye Smaı Kalkınma Bankası Sürdürülebilirlik Danışmanlığı A.Ş.*, 20 Mayıs 2020. s.37
- Kumaş, N. (2011). Bursa'da Kolera Salgını ve Alınan Karantina Önlemleri (1890-1895). *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (21), s.213-241.
- Reeves, M., vd. (2020) "Sensing and Shaping the Post-COVID Era", *BCG Henderson Institute*, 03.04.2020
- Soysal, G. (2020). Korona virüs Salgını ve Yaşlılık, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 7, S,5 2020
- Tüba (2020). "Covid-19 Pandemi Değerlendirme Raporu", *Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları*, TÜBA Raporları No: 34, Nisan 2020
- Tyap (2020) "Covid-19 Salgınının Sosyolojik Analizi- 1", (Ed., Lütfi Sunar) *Toplumsal Yapı Araştırmaları Programı*, Nisan. 2020
- Üstün, Ç. ve Özçiftçi, S. (2020). COVID-19 Pandemisinin Sosyal Yaşam ve Etik Düzlem Üzerine Etkileri: Bir Değerlendirme Çalışması. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, Cilt 25, Özel Sayı:1, 142-153, Ocak 2020
- Yamamoto Telli, G., Altun, D., (2020). Koronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 3 Sayı:1, Sayfa: 25-34 Nisan 2020
- Yavuz, K. (2020). Covid-19 Salgınının Sosyal Politikanın Geleceği Üzerine Etkileri, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 7, Sayı: 45, Nisan 2020, s. 181-193, ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.vdoi.org/10.29228/SOBIDER.42843>

İnternet:

- Zhong, R. (2020, 03 18). The Coronavirus Exposes Education's Digital Divide. [nytimes.com: https://www.nytimes.com/2020/03/17/technology/china-schools-coronavirus](https://www.nytimes.com/2020/03/17/technology/china-schools-coronavirus) (E.T: 11.01.2021)
- Arık B.M, (16.03.2020). Türkiye'de Koronavirüsün Eğitime Etkileri I, https://www.egitimreformugirisimi.org/turkiyede-koronavirusun-egitime-etkileri-i/?fbclid=IwAR1_99cLoojB-fxgXsdCn73F8GU5Q2fAnl8fgPrDR6Lb6xwL2bmKG8-N_0
- <https://www.karabukderinhaber.com/il-milli-egitim-muduru-acikladi/>
- <https://www.karabukderinhaber.com/123-okulda-okulum-temiz-belgesi-var/>
- <https://www.karabukderinhaber.com/okullar-viruse-karsi-direncli/>
- <https://www.karabukderinhaber.com/typ-kapsaminda-goreve-baslayan-personelimize-destek-olalim/>
- <http://www.meb.gov.tr/>